

PS2007ZCW03 BIJLAGE1

Utrecht, 1 december 2006

Aan gedeputeerde staten van Utrecht
Sector DCU
Postbus 80300
3508 TH Utrecht

Onderwerp: afronding restauratie Pyramide van Austerlitz

Geacht college,

Gaarne vragen wij uw aandacht voor het volgende.

A. Inleiding en voorgeschiedenis.

In 2001 is op initiatief van de provincie de restauratie van het rijksmonument 'De Pyramide van Austerlitz' ter hand genomen. Deze restauratie werd mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), van het Prins Bernhard Cultuurfonds, van het Landgoed Den Treek-Henschoten en van de provincie Utrecht. Daarnaast stelde het gemeentebestuur van Woudenberg gelden beschikbaar voor vervaardiging van replica van de vier gedenkstenen.

Voor de restauratie was in 1999/2000 een restauratieplan opgesteld door het Architectenbureau 'De Steunbeer'. Dit plan werd in het najaar van 2000 officieel gepresenteerd aan pers en publiek.

Hoewel de restauratie aanvankelijk een voorspoedig verloop had, bleek eind 2003/begin 2004 dat de hellingen van de Pyramide op enkele plaatsen verzakkingen vertoonden. Dat gaf ons toen aanleiding om onmiddellijk een technisch onderzoek te laten doen naar de oorzaken hiervan. Tevens hebben wij architect en aannemer aansprakelijk gesteld voor de ontstane schade. Inmiddels zijn arbitrageprocedures gestart; over het verloop hiervan zullen wij u op de hoogte houden.

Omdat de opening van de Pyramide gepland was in september 2004 hebben wij toen alles in het werk gesteld om de oorzaken van de verzakking weg te nemen en de schade te doen herstellen. Met het oog daarop hebben wij u toen bij brief van 24 maart 2004 om een aanvullende bijdrage verzocht.

Toen daarna de geraadpleegde technisch adviseurs niet tot een eensluidend oordeel konden komen over een verantwoorde aanpak van de hersteloperatie hebben wij in mei 2004 besloten alle werkzaamheden tijdelijk stop te zetten en de opening in september 2004 af te gelasten.

Nadien hebben wij ons georiënteerd op de mogelijke oplossingen voor het ontstane probleem. Omdat wij daarin werden belemmerd door het ontbreken van financiële middelen, hebben wij in overleg met

u en anderen RACM en Prins Bernhard Cultuurfonds bereid gevonden hierin de helpende hand te bieden.

Een en ander heeft geleid tot een opdracht aan het Adviesbureau Oranjewoud voor het maken van een programma van eisen t.a.v. de voltooiing van de restauratie, het opstellen van een risicoanalyse en het voorbereiden van de aanbesteding van het werk.

Uitgangspunt daarbij was dat verzakkingen als in 2003 uitgesloten zouden zijn, het trapprofiel gehandhaafd, de gerestaureerde Pyramide onderhoudsarm zou zijn en het geheel zodanig, dat het goed in de bosrijke omgeving van de Heuvelrug zou blijven passen.

Oranjewoud heeft ons in april 2006 gerapporteerd over haar bevindingen. Het desbetreffende concept rapport ('Analyse van bouwmaterialen voor de Pyramide van Austerlitz') is met uw portefeuillehouder besproken en ter informatie toegestuurd aan de Statencommissie Zorg, Cultuur en Welzijn. In de vergadering van de commissie van 19 juni 2006 hebben wij dit rapport samen met een vertegenwoordiger van Oranjewoud toegelicht.

In de door Oranjewoud aangedragen oplossingen overheerst het beeld dat de Pyramide wordt getransformeerd tot een hecht bouwwerk. De diverse aangedragen alternatieven opteren voor het gebruik van kunststoffen, zij het in verschillende samenstellingen en varianten. Beton, staal, kunstdoek, etc zijn de materialen die nodig zijn om de Pyramide een (tijdelijk) gegarandeerde stabiliteit te geven. Uitvoering van deze alternatieven zijn volgens de rapportage van Oranjewoud zeer kostbaar. De kosten variëren van € 3 tot bijna € 4 miljoen exclusief BTW en exclusief het herstel en de inrichting van het bezoekerscentrum. Daarnaast dient ruim € 1 miljoen gereserveerd te worden voor onderhoud in de komende 10 jaar.

Ons bestuur vreest dat deze aanpak leidt tot ernstige aantasting van het min of meer natuurlijke karakter van de Pyramide, waardoor het monument niet meer zal harmoniëren met zijn natuurlijke, bosrijke omgeving. Bovendien brengt de aard van het monument met zich mee dat sprake is van een zekere dynamiek in de opbouw van de hellingen. In deze gedachtegang worden wij gesteund door het advies van de RACM van 20 juni 2006. Een exemplaar van dit advies treft u hierbij aan.

Bovendien verwachten wij dat het niet mogelijk zal zijn om voor de gesuggereerde, kostbare oplossingen de benodigde gelden bijeen te krijgen.

Op basis van dit voortschrijdende inzicht waren wij genoopt om te zien naar een andere oplossing.

B. De nieuwe aanpak

Het advies van de RACM van 20 juni 2006 (uitgebracht naar aanleiding van het rapport van Oranjewoud) rept over de Pyramide als een 'bijzondere vorm van een ruïne'. De dienst pleit ervoor deze ruïne in stand te houden en te kiezen voor een aanpak die uitgaat van conservering, waarmee het voortschrijdende verval zoveel mogelijk wordt vertraagd door middel van beheer en onderhoud. Op de lange termijn zal wellicht een nieuwe restauratie noodzakelijk zijn.

Dit advies hebben wij besproken in ons bestuur en wij hebben ons daarbij gerealiseerd dat dit advies geheel nieuwe inzichten biedt in relatie tot de gedachtelijn die wij met Oranjewoud hebben opgezet. De nadelen van deze gedachtelijn hebben wij hierboven uiteen gezet. Nader overleg met de RACM en met onze projectleider de heer Lugtmeijer (voormalig directeur van "Het Utrechts Landschap") hebben ons doen besluiten te kiezen voor de aanpak van de RACM.

Dit betekent dat wij er voor kiezen de aard en het natuurlijk uiterlijk van de Pyramide met haar trapprofiel zoveel mogelijk ongemoeid te laten. Erkend wordt dat door het gebruik van natuurlijke materialen bij de bouw in 1804 het perspectief van verval – ongewild – werd meegenomen. Na de

eerste restauratie van de Pyramide in 1896 zijn de hellingen opnieuw in verval geraakt. Dat kan overigens niet gezegd worden van de kern van de Pyramide, waarop de toren rust. Deze kern is sinds 1804 stabiel.

Bij de restauratie van 2003 is herstel van het oorspronkelijke trapprofiel uitgangspunt geweest. Daarbij zijn graszoden gebruikt die naar hun aard onderhevig zijn aan inklinken en daarom plaatselijk verzakkingen kunnen veroorzaken. Wij verwachten dat na verloop van tijd deze dynamiek minder zal worden, maar dat het verrichten van reparaties steeds nodig zal blijven.

Wij gaan er daarbij vanuit dat de massa van de Pyramide stabiel blijft en dat geen significante bewegingen zijn te verwachten. Om hiervan zeker te zijn hebben wij opdracht gegeven een uitgebreide 0-meting uit te voeren, zodat wij onverhoopt optredende bewegingen in het zandlichaam kunnen worden gemonitord.

Daar waar de hellingen nu verzakkingen vertonen zullen deze binnenkort gerepareerd gaan worden; er wordt rekening mee gehouden dat dit in de loop der jaren vaker nodig zal zijn. Het instellen van een instandhoudingsfonds hiervoor achten we noodzakelijk. Bovendien zullen de hellingen op strategische plekken versterkt gaan worden om het risico van inzakken te beperken.

C. Concrete maatregelen

Ter voltooiing van de restauratie achten wij een aantal maatregelen gewenst die vooral gericht zijn op veiligheid en publiekstoegankelijkheid. Deze maatregelen zijn:

1. Verbouw van de zogenaamde paardenstal langs de provinciale weg N224 tot informatie- en bezoekerscentrum.
Dit gebouw zal een belangrijke functie krijgen voor de betekenis en de naamsbekendheid van de Pyramide en voor de begeleiding van het publiek
De bouwkundige staat van dit bouwwerk vraagt om een grondige renovatie. Daarnaast zal in nauw overleg met de vrijwilligersgroep (zie onder 5) het gebouw worden ingericht als informatie- en bezoekerscentrum voor de Pyramide. Het bezoek kan zich hier informeren over de achtergronden van de Pyramide en over de betekenis van de Franse overheersing in het begin van de 19^e eeuw.
2. Reparatie van de hellingen.
De hellingen vertonen op dit moment verzakkingen, die niet alleen gerepareerd, maar ook op strategische punten verstevigd moeten worden. Daarnaast zal het terrein rond de Pyramide en de toegang tot het terrein verbeterd moeten worden.
3. Herstel van de trap.
De trap is vanuit esthetisch oogpunt bijzonder mooi, maar zal uit een oogpunt van veiligheid en publieksgebruik aangepast moeten worden. Het is namelijk de bedoeling het publiek in de gelegenheid te stellen het bordes op de Pyramide (tegen betaling) te bezoeken. De toegankelijkheid heeft daarom onze bijzondere aandacht.
Op dit moment is de trap erg steil en mist iedere veiligheidsvoorziening. De nieuwe trap zal 'los' staan van de Pyramide, dat wil zeggen, hij wordt voorzien van funderingspalen.
Mogelijke verschuivingen van delen van de hellingen hebben dan op de stabiliteit van de trap geen invloed. Daarnaast zal de trap voorzien gaan worden van leuning langs de zijanten en een leuning in het midden. Daarmee wordt het publiek dat omhoog en omlaag gaat van elkaar gescheiden; bovendien worden de leuning zodanig geplaatst dat passeren op de trap niet mogelijk is en de bezoeker optimale steun heeft.
4. Herstel bordes.
Vastgesteld is dat de constructie van het bordes onjuist is. Het bordes zal daarom opnieuw geconstrueerd moeten worden; het zal veilig moeten zijn in verband met de betreding door het

publiek en zal daarom voorzien worden van een deugdelijke balustrade. De constructie zal zodanig zijn dat verschuivingen in de hellingen niet van invloed zijn op de stabiliteit van het bordes.

5. De toren staat enigszins uit het lood en het is onduidelijk in hoeverre deze toestand zich gestabiliseerd heeft of dat sprake is van verdere verzakking. Op basis van nader onderzoek zal nagegaan worden of maatregelen in de zin van rechtzetten en funderen noodzakelijk zijn.

De door ons gekozen aanpak van de restauratie zullen wij voorleggen aan een deskundig bureau ten behoeve van een second opinion. De uitslag daarvan zullen wij u zo spoedig mogelijk laten weten. Wij hebben de RACM verzocht ons schriftelijk te adviseren over de juistheid van deze aanpak en de te nemen maatregelen.

De beschreven maatregelen worden op dit moment nader uitgewerkt. Zodra concrete plannen gereed zijn, zullen wij deze aan u voorleggen.

D. Financiën

Voor wat betreft de financiering van de afronding van de restauratie doen wij u het volgende voorstel:

Ontwerpkosten	€ 25.000,-
Renoveren bezoekerscentrum	€ 300.000,-
Herstel hellingen en aanpassen terrein	€ 245.000,-
Herstel trap en bordes en aanpassen aan veiligheidseisen 200.000,-	€
Rechtzetten en funderen van de toren (optie)	€ 100.000,-
Instandhoudingsfonds Pyramide t.b.v. incidentele reparaties	€ <u>400.000,-</u>
Totaal	€ 1.270.000,-
BTW 19%	€ <u>241.300,-</u>
Totaal	€ 1.511.300,-

Wij verzoeken u dit bedrag beschikbaar te stellen. Tevens zullen wij de RACM en het Prins Bernhard Cultuurfonds opnieuw verzoeken financieel bij te dragen in één of meer onderdelen. Deze bijdragen zullen strekken ter vermindering van de provinciale bijdrage. In die zin beschouwen wij een deel van de provinciale bijdrage als voorfinanciering.

Voordeel van deze aanpak is dat wij in 2007 de restauratie kunnen starten.

E. Beheer en Onderhoud

Voor het beheer en onderhoud van de Pyramide en omgeving staan wij de volgende aanpak voor.

1. Het in het leven roepen van een vrijwilligersgroep die het fenomeen 'Pyramide' zal uitdragen en verantwoordelijk is voor het inrichten en exploiteren van een bezoekerscentrum.
2. Met het Recreatieschap Utrechtse Heuvelrug, Vallei en Kromme Rijngebied zijn wij voornemens een overeenkomst af te sluiten over het beheer en onderhoud van de Pyramide en omgeving.

Ad 1.

Het inrichten, beheren en exploiteren van het bezoekerscentrum is de taak van een groep enthousiaste vrijwilligers, die de historische en maatschappelijke betekenis van de Pyramide moeten uitdragen bij het grote publiek. Het publiek moet geïnformeerd worden over de bijzondere plek waar de Pyramide staat en het over unieke karakter van dit monument.

Het bezoekerscentrum vormt de start voor een bezoek aan de Pyramide. Aan de hand van wisselende exposities en rondleidingen door gidsen krijgt de bezoeker een goed beeld van de Pyramide. Een bezoek aan de Pyramide betekent een visualisering en een ultieme beleving van de informatie die daarvoor in het bezoekerscentrum is verkregen.

Voor de bemensing van het bezoekerscentrum denken wij aan een vrijwilligersgroep die goed bekend is met en zich betrokken voelt bij de instandhouding van dit erfgoed. Daarbij gaat het specifiek om de militaire rol die de oprichter van de Pyramide, generaal de Marmont speelde en de bedoelingen die hij met de Pyramide had.

Vanuit deze betrokkenheid moeten bezoekers geïnformeerd en begeleid worden bij hun bezoek aan de Pyramide. Het formeren van deze groep zullen wij als stichting op ons nemen.

In onze visie zal het functioneren van het bezoekerscentrum kostendekkend zijn gezien de te genereren eigen inkomsten uit verkoop van artikelen en bijdragen van sponsors. Het ligt in ons voornemen de vrijwilligersgroep de eerste drie jaren een jaarlijkse financiële bijdrage in het vooruitzicht te stellen om daarmee een succesvolle start mogelijk te maken.

Het Recreatieschap zal deze vrijwilligersgroep vanuit zijn beheerstaak zo goed mogelijk moeten faciliteren, maar tegelijk de groep maximale ruimte bieden bij de ontwikkeling van de eigen activiteiten.

Ad 2.

Het Recreatieschap Utrechtse Heuvelrug, Vallei en Kromme Rijngebied hebben wij informeel verzocht het beheer en onderhoud van de Pyramide op zich te nemen. Wij verwachten hierover begin 2007 van het bestuur uitsluitsel te krijgen. Het recreatieschap achten wij in staat om op professionele wijze de Pyramide te onderhouden en daarnaast de omgeving recreatief te beheren. Het recreatieschap is al werkzaam in de nabije omgeving en heeft veel ervaring met grote publieksattracties.

Met het recreatieschap zullen wij een contract sluiten, waarin de aan beheer en onderhoud te stellen regels nader worden omschreven.

Het onderhoud van de Pyramide en het omliggende terrein ramen wij globaal op € 30.000,- per jaar. Dit is dus exclusief de reparaties aan de hellingen die in het kader van de instandhouding noodzakelijk zijn. De kosten daarvan komen ten laste van het instandhoudingsfonds.

Aan inkomsten staan hier tegenover de inkomsten uit de zogenaamde BRIM-regeling van de RACM (waarvoor ons bestuur z.s.m. een aanvraag zal indienen bij de RACM), entreegelden, sponsorbijdragen, evenementen, etc. Uiteraard vormen de kosten van onderhoud nog een punt van nader overleg met het recreatieschap.

F. Samenvatting

Samenvattend verzoeken wij u € 1.511.300,- beschikbaar te stellen voor de afronding van de restauratie van de Pyramide. In dit bedrag is begrepen het herstel van de hellingen, de trap, het bordes en het (optioneel) rechtzetten en funderen van de toren . Daarnaast houden wij rekening met de kosten van renovatie en inrichting van het informatie- en bezoekerscentrum.

Tenslotte is in het gevraagde budget een bedrag van € 400.000,- begrepen voor het instellen van een instandhoudingsfonds.

De inrichting en exploitatie van het bezoekerscentrum is een taak van een door ons in het leven te roepen vrijwilligersgroep. Het Recreatieschap Utrechtse Heuvelrug, Vallei en Kromme Rijngebied hebben wij verzocht het beheer en onderhoud van de Pyramide op zich te nemen.

Tenslotte zijn de architect en aannemer die verantwoordelijk zijn voor de restauratie van 2003 aansprakelijk gesteld voor de ontstane schade. Inmiddels zijn procedures gestart voor de respectievelijke arbitragecommissies. Over het verloop hiervan zullen wij u informeren.

Uw berichten zien wij met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

Namens het bestuur van de Stichting Pyramide van Austerlitz,

Voorzitter.

(jhr. R. J. M. de Beaufort)

Secretaris,

(mr. D. H. Kok)